

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет початкової освіти
Кафедра фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС З ПРАКТИКУМОМ

для студентів
спеціальності 013 Початкова освіта
освітній ступінь - бакалавр

Умань – 2020

УДК 373.3.016:811.111(075.8)

Б12

Укладач: викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Байдюк Л. М.

Рецензенти:

Шандрук С. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Колесник Л.В. – канд.пед.наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

*Рекомендовано до друку рішенням ради факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 3 від 29 жовтня 2020 року).*

Методика навчання англійської мови у початковій школі: Лекційний курс з практикумом для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / укл.: Л. М. Байдюк. – Умань, 2020. – 130 с.

Навчальний посібник призначений для студентів спеціальності 013 Початкова освіта, які опановують курс методики навчання англійської мови у початковій школі в бакалавраті. Конспект лекцій містить стисло теоретичну інформацію, необхідну для вивчення методів та технологій, що використовуються у навчанні іноземних мов, зокрема англійської мови. Він включає структурований опис свідомих, прямих, комбінованих, інтенсивних методів, а також сучасних технологій навчання іноземних мов. У посібнику наведено шляхи та способи застосування зазначених методів та технологій у ранньому шкільному навчанні англійської мови.

ЗМІСТ

Передмова.....	
Лекція 1. Тема. Загальна характеристика системи методів навчання іноземних мов.....	
Лекції 2,3,4. Тема. Свідомі, прямі й неопрямі методи та їх застосування у ранньому шкільному навчанні англійської мови	
Лекція 5. Тема. Комбіновані методи та їх застосування у ранньому шкільному навчанні англійської мови.....	
Лекція 6. Тема. Інтенсифікація навчання іноземних мов та інтенсивні методи	
Лекції 7, 8. Тема. Інтенсивні методи навчання, що базуються на концепції активізації психічних резервів особистості.....	
Лекція 9, 10. Тема. Сучасні інтенсивні методи навчання англійської мови молодших школярів.....	
Лекція 11. Тема. Технології формування мовної, мовленнєвої та лінгвосоціокультурної компетентності молодших школярів.....	
Лекція 12. Тема. Інформаційно-комунікаційні технології навчання молодших школярів англійської мови.....	100
Лекція 13. Тема. Проблемне навчання як технологія англійської освіти молодших школярів.....	113
Лекція 14. Тема. Інтерактивні технології навчання молодших школярів англійської мови.....	119
Лекція 15. Тема. Мовний портфель як технологія навчання англійської мови молодших школярів.....	125

ПЕРЕДМОВА

Тексти лекцій, представлені у цьому посібнику, пропонуються як основний матеріал з методики навчання англійської мови для студентів, які здобувають кваліфікацію вчителя англійської мови початкової школи за освітнім ступенем “магістр”. Для підготовки конспекту лекцій були використані матеріали підручників та навчально-методичних посібників Ніколаєвої С.Ю., Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецької Г.Е., Щукіна А.М., Роман С.В., Конишевої А.В.. Посібник включає 15 лекцій, які викладають основну теоретичну інформацію, необхідну для вивчення методів та технологій, що використовуються у навчанні іноземних мов, зокрема англійської мови. Він містить структурований опис свідомих, прямих, комбінованих, інтенсивних методів, а також сучасних технологій навчання іноземних мов. У посібнику наведено шляхи та способи застосування зазначених методів та технологій у ранньому шкільному навчанні англійської мови.

Навчальний матеріал посібника викладено у стислій та доступній формі. Всі методичні поняття, що розглядаються у текстах лекцій, мають чітке визначення та супроводжуються відповідними поясненнями та прикладами. Презентація навчальної інформації посібника в алгоритмі: «1. Ознайомлення з метою та планом лекції; 2. Детальний виклад та вивчення матеріалу лекції; 3. Контроль (самоконтроль) засвоєння поданого матеріалу, за допомогою завдань, що наводяться після кожної лекції» сприятиме належному опануванню теоретичних знань студентами.

Розроблений посібник є зручним для застосування у навчальному процесі та оптимізуватиме аудиторну і позааудиторну роботу студентів з оволодіння методики навчання англійської мови. Адже, по-перше, сприйняття та засвоєння матеріалу відбуватиметься ефективніше та результативніше за умови використання цього посібника студентами в аудиторії під керівництвом викладача; по-друге, прослухавши лекцію в аудиторії, студенти зможуть самостійно повторно опрацювати поданий матеріал і здійснити самоконтроль набутого рівня знань.

Лекція 1. Тема. Загальна характеристика системи методів навчання іноземних мов

Мета: набути теоретично обґрунтованого уявлення про систему методів навчання іноземних мов.

План:

1. Поняття «метод навчання».
2. Загальнодидактичні методи навчання іноземної мови.
3. Спеціальні дидактичні методи навчання іноземної мови.
4. Класифікація методів навчання іноземних мов.

1. Поняття «метод навчання»

Поняття «метод» (грец. *methodos* – шлях дослідження або пізнання) означає шлях до поставленої мети. Будучи базисною категорією методики, методи навчання виступають компонентом системи навчання.

Це поняття в сучасній науці вживається в трьох значеннях: загальнометодологічному – метод як засіб пізнання, спосіб вивчення дійсності, явищ природи та суспільства, загальнодидактичному – метод як спосіб упорядкованої діяльності вчителя та учня на шляху до поставлених цілей навчання, тобто як система взаємопов'язаних дій викладача та учня, що забезпечують засвоєння змісту освіти та спеціальному дидактичному значенні (власне методичному) – метод як напрям та спосіб в навчанні конкретної дисципліни, що визначає стратегію й тактику навчальної діяльності вчителя та учня.

2. Загальнодидактичні методи навчання іноземної мови

Загальнодидактичні методи навчання – це сукупність способів взаємопов'язаної діяльності викладачів та учнів, спрямованих на досягнення цілей освіти, виховання та розвитку учня. У теперішній час найбільше розповсюдження отримала класифікація загальнодидактичних методів, що базуються на діяльнісному підході. Виділяють три групи загальнодидактичних методів: 1. методи, що забезпечують оволодіння навчального предмету (словесні, наочні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні); 2. методи, що стимулюють та мотивують навчальну діяльність (рольові ігри, навчальні дискусії, метод проєктів); 3. метод контролю і самоконтролю навчальної діяльності.

Загальнодидактичні методи розглядаються у вигляді двох взаємопов'язаних груп методів: методи вчителя і методи учня.

Загальнодидактичні методи навчання

Методи вчителя	Методи учня
----------------	-------------

Демонстрація(показ) Пояснення (організація самостійного пошуку) Організація тренування Організація практики Контроль(корекція,оцінювання)	Ознайомлення Осмислення (реалізація самостійного пошуку) Тренування Практика Само/Взаємоконтроль(самокорекція, самоцінювання)
--	---

Методи-способи мають універсальний характер і використовуються у будь-якій методичній системі.

У процесі навчання іноземної мови **метод демонстрації** використовується викладачем з метою показу нового матеріалу на різних рівнях його організації. При цьому учні знайомляться з новим навчальним матеріалом (**метод ознайомлення**). **Метод пояснення** реалізується у формі використання прийомів індукції та дедукції. У результаті **осмислення** учні набувають знання, які виступають базою для виконання мовленнєвих дій за заданою викладачем програмою.

Під час **тренування**, яке відбувається у формі спеціальних вправ, що мають назву тренувальних або підготовчих, формуються мовленнєві навички двох типів:

1. навички оформлення висловлювань;
2. навички оперування. За допомогою них досягається вилучення з довготривалої пам'яті іншомовних слів та мовних структур в залежності від змісту висловлювання. Для формування та розвитку мовленнєвих умінь використовуються **методи практики**, в основі яких лежить виконання мовленнєвих вправ спрямованих на формування мовленнєвих умінь та здатності до мовленнєвої діяльності в різних сферах спілкування.

Метод контролю використовується для виправлення помилок у мовленні учнів і з метою оцінювання рівня сформованості знань, навичок, умінь.

Само/Взаємоконтроль як метод учіння дозволяє учням самостійно оцінити свою роботу.

3. *Спеціальні дидактичні методи навчання іноземної мови*

Спеціальні дидактичні методи відображають специфіку конкретного навчального предмету. В методиці викладання іноземних мов існує подвійне визначення методу: а) метод, як напрямок у навчанні (широке тлумачення терміну); б) метод, як спосіб навчання (вузьке тлумачення терміну).

В широкому тлумаченні терміну метод навчання – це напрямок у

навчанні, що реалізує його цілі, завдання та зміст навчання мови та визначає шляхи та способи їх досягнення. Метод навчання створює уявлення про стратегію навчання іноземної мови, на основі якої викладач розробляє тактику навчання в конкретних умовах навчання. Вона реалізується на заняттях у вигляді моделі навчання, що являє собою індивідуальну інтерпретацію викладачем концепції методу-напрямку у конкретних умовах педагогічної праці. Через модель навчання здійснюється зв'язок між методом- напрямком у навчанні та способом діяльності викладача та учнів на уроці.

Метод- напрямок має ряд ознак:

1. Наявність провідної ідеї, що визначає шляхи та способи досягнення мети навчання та дає уявлення про загальну стратегію навчання у рамках обраного методу. Наприклад, для свідомих методів характерна стратегічна установка на свідоме оволодіння мовою, для прямих методів – установка на інтуїтивне безперекладне оволодіння мовою.

2. Спрямованість методу на досягнення певної цілі. Наприклад, інтенсивні методи орієнтовані на оволодіння спілкуванням в рамках обраної сфери комунікації, а граматико-перекладні – на оволодіння системою мови з використанням перекладу, як головного засобу навчання.

3. Використання в якості теоретичної бази методу лінгвістичної, психологічної, дидактичної концепції. Наприклад, комунікативний метод розробляється з позиції концепції комунікативної іншомовної освіти, як розвитку індивідуальності у діалозі культур.

4. Незалежність методу від умов та етапу навчання, оскільки метод визначає стратегію навчання в мові, а не його тактику.

У вузькому тлумаченні термін метод навчання – це спосіб упорядкованої діяльності вчителя та учня на шляху до поставлених цілей навчання іноземної мови. Сучасних цілей навчання іноземної мови може бути досягнуто лише за умови реалізації комунікативного методу. Для забезпечення навчальної діяльності учнів учитель застосовує такі методи-способи: демонстрацію (показ), пояснення та організацію самостійного пошуку, організацію вправлення. Учні відповідно користуються наступними методами-способами учіння: ознайомлення, осмислення, реалізація самостійного пошуку, вправлення.

Для методики викладання іноземної мови провідними вважають наступні методи: демонстрація, пояснення, тренування, практика. Рекомендоване співвідношення між цими методами – 15% навчального часу відводиться на демонстрацію та пояснення, 85% навчального часу - для тренування та практики у іншомовній мовленнєвій діяльності.

У структурі кожного методу виділяють методичні прийоми. Прийом навчання - це найменша навчальна одиниця у діяльності викладача у вигляді конкретної дії або операції, за допомогою яких формуються навички та вміння, набуваються знання, стимулюється навчальна діяльність учнів. М.В.Ляховицький визначає прийом навчання як елементарний методичний вчинок, спрямований на вирішення конкретного завдання викладання на певному етапі практичного заняття. Прийоми, пов'язані з поясненням нового матеріалу – аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, опис, співставлення. Прийоми, що входять до складу методу застосування – відповіді на запитання, переказ тексту, опис малюнка тощо.

4. *Класифікація методів навчання іноземних мов*

Питання про класифікацію методів-напрямків у методиці вирішується неоднозначно, що відображає існування різних точок зору на вибір домінуючих критеріїв для класифікації. За критерієм «підхід до навчання» сучасні методи діляться на прямі, свідомі, комбіновані та інтенсивні. До перелічених груп методів входять наступні. Прямі методи: натуральний, прямий, метод повної фізичної реакції, аудіовізуальний, аудіолінгвальний, метод ситуативного навчання, «метод гувернантки». Свідомі методи: перекладні, граматико-перекладні, свідомо-практичний, свідомо-співставний, репродуктивно-креативний.

Комбіновані методи: методична система навчання читання М.Уеста, комунікативний, комунікативно-ігровий, груповий метод. Інтенсивні методи в свою чергу діляться на:

а) методи, що базуються на ідеях Г.Лозанова;

б) методи, що спираються на інші концепції прискореного навчання мови.

Перша група інтенсивних методів передбачає опору на внутрішні резерви особистості учня, що приховані у сфері його психіки та використання прийомів навіювання (сугестії).

Друга група інтенсивних методів базується на інших наукових основах, що орієнтуються на діяльнісний підхід до навчання та досягнення комунікативної лінгвістики.

Наукова концепція цих методів не завжди є чітко зрозумілою. Це дає підстави тлумачити такі методи, як технології навчання.

Інтенсивні методи навчання

Методи навчання, що базуються на концепції активізації психічних резервів особистості (Г. Лозанов)	Методи навчання, що базуються на інших концепціях оволодіння мовою	Технології навчання
сугестивний метод емоційно-смісловий метод метод активізації метод занурення ритмопедія гіпнопедія релаксопедія Інтелтехнологія експрес-метод	армійський метод аудіовізуальний аудіолінгвальний «метод гувернантки» ігровий метод проєктів програмований	проблемне навчання комп'ютерне навчання інформаційно- комунікаційні технології інтерактивне навчання дистанційне навчання мовний портфель

Література:

- 1.Щукин А.Н. Современные интенсивные методы и технологии обучения иностранным языкам: Учебное пособие. / А.Н. Щукин. – М.: Филоматис, 2008. – 188 с.
- 2.Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. / С.В. Роман. – К.: Ленвіт, 2005. – 208с.
- 3.Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
- 4.Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за редакцією Ніколаєвої С.Ю. – К.: Ленвіт, 2016. – 402 с.
- 5.Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
- 6.Практикум з методики викладання англійської мови мов у середніх навчальних закладах: Посібник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2004. – 360 с.
- 7.Бігич О.Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи: Навчальний посібник. / О.Б. Бігич. – К.: Ленвіт, 2006. – 200 с.
- 8.Коньшева А.В. Современные методы обучения английскому языку. / А.В. Коньшева. – Мн.: ТетраСистемс, 2004. – 176 с.
- 9.Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. / С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2008. – 285 с.